

שמעתא עמיקתא

גליון תנ"ג | פרשת לך לך | תשפ"א | קהילת הניכי הישיבות | רמות ב'

שמעתא אליבא דהלכתא

בענין דין מוסר כשמודיע על מי שאינו שומר על ההנחיות

א. איסור מוסר. ב. דינו של מוסר (בזמן שהיה יד ישראל תקיפה). ג. חובת התראה. ד. עשה המוסר אשר זמם. ה. לאבד ממונו. ו. לעכבו לעצמו. ז. דין מוסר במדינות מתקונות. ח. למסור את מי שמצער את הצבור או היחיד. ט. נהג מסוכן. י. בנייא המכה את חברו. יא. מסירת גנב. יב. אינו שומר על הנחיות.

א. איסור מוסר

איתא ב**ר"ה** (יז) המלינן והמסורות והמפיקורסים שכפרו בתורה ושכפרו בתחית המתים כו' יורדין לגיהנם ונידונין בה לדורי דורות כו', ע"כ. ו**פרש"י** והמסורות - מלשינים, שמוסרים ממון ישראל ביד עכו"ם. ועי' **ברמב"ם** (תשובה פ"ג הי"ו וי"ב והובל פ"ח הי"ט - יא) שאסור למסור ישראל ביד עכו"ם בין בגופו בין בממונו והמוסרים בין בגוף בין בממון אין להם חלק לעה"ב, ע"כ.

ב. דינו של מוסר (בזמן שהיה יד ישראל תקיפה)

ואיתא ב**ב"ק** (ק"ה) ההוא גברא דהוה בעי אחוויי אתיבנא דחבריה (רצה להראות לאנס את תבנו של חברו), אתא לקמיה דרב אי"ל לא תחוי ולא תחוי, אי"ל מחויבא ומחויבא, יתיב רב כהנא קמיה דרב שמטיה לקועיה מיניה (שבר מפרכתו, רש"י), קרי רב עליוה בניך עולפו שכבו בראש כל חוצות כתוא מכמר (כתוא, חיה והוא שור הבר, רש"י) מה תוא זה כיון שנפל במכמר אין מרחמין עליו, אף ממון של ישראל כיון שנפל ביד עכו"ם אין מרחמין עליו (ושפיר עבדת דקטלתיה, רש"י), ע"כ.

וכת' **הרמב"ם** (חובל ומזיק פ"ח הי"ג) שמוטר להרוג המוסר ואפי' במון הקל ואפי' בזה"ז (ועי' להלן בענין זמנו), כשאמר הריני מוסר פלוני בגופו או בממונו הרי התיר עצמו למיתה. וכת' **הרב המגיד** (שם) שיש ללמוד כן מה דבב"ק. וכן מבואר ב**רשב"א** (ח"א סי' קפא וח"ב סי' שסז), וכן פסקו **הטשו"ע** (סי' שפח). וביאר **הרא"ש בתשובה** (כלל יז סי' א) דהיה חיה מיתה משום שהוא בכלל רודף, כי מי שנפל ביד אנסיך, אין מרחמין עליו, ונטלן היום מקצתו, ולמחר כולו, ולבסוף מוסרין אותו והורגין אותו אולי יודה שיש לו ממון יותר, ע"כ. ובדרך זה כת' **הרשב"א** (שם) כי הבא להרגך השכם להרגו. וביאר **הסמ"ע** (סי' קט) דכיון שנפל ליד אומות העולם אין מרחמין עליו ומעלילין עליו עלילות כ"כ עד שהרבה פעמים יבוא ע"י לידי סכ"נ. ועי' **בתמים דעים** (סי' רב) הביאו **האור גדול** (ססי' א).

ודעת **התשובות מיימוניות** (נויקין סי' טו) שאם יכול להציל עצמו באיבריו או בחתיכת לשונו או בסימיו עינו אסור להרגו. ו**הב"י** (שם) דחה דבריו. וכן סתם **בשו"ע** (סעי' יטו). וכן נראה דעת **הש"ך** (סי' קנו וסו). אבל **הרמ"א** (סעי' ה) הביא דעת המיי' **ג. חובת התראה**

וכתב **הרמב"ם** (שם הי"ג) שמתרין בו ואומרין לו אל תמסור, אם העיז פניו ואמר לא כי אלא אמסרנו מצוה להרגו, ע"כ. וכן פסק **השו"ע** (סעי' ה) שיש להתראות בו. ועי' **ברב המגיד** (שם) דזה הוא כשיש פנאי. וכן פסק **הרמ"א** (שם). ומש"כ **הרמב"ם** (ממרים פ"ג הי"א - ב) ו**הרא"ש** (שם ה) שא"צ לא עדים ולא התראה, ביאר **הב"י** (שם) דהיינו כשהוחזק למוסר.

ד. עשה המוסר אשר זמם

וכתב **בשו"ת הרא"ש** (כלל יז סי' ב) דאחר שהלשינו כבר כיון שרשע הוא וירא שמה ימסרנו פעם אחרת יש שאמרו שמוטר לשכור עכו"ם להתרוג ויש שאמרו אחר שעשה מעשה. ו**הוטור** (סי' שפח) כת' דבכה"ג יראה לי שאין להורגו. וביאר **בתשובות מיי'** (שם) כי כשעשה אשר זמם תו לאו רודף הוא. וכ"כ **המרדכי** (ב"ק סי' קצח), אמנם שם כתב בשם **מוה"ר"ם** בשם **ר' שמחה דאלפסי** פליג על המיימוני בזה. ו**הריב"ש** (סי' רלט) פסק כהמיימוני וכת' שמ"מ יש ביד ב"ד לענוש שלא מן הדין אם נראה להם צורך שעה. ועי' **בשו"ע** (סעי' יא) שכת' עשה המוסר אשר זמם, ומסר, אסור להורגו.

אלא דיעו' **ברא"ש** (שם סי' א) שמ"מ אם מוחזק במסירות שמעתי מר"מ ז"ל אין להרגו בידים אבל ע"י עכו"ם כיון שהוא מוחזק במסירות מותר. וכ"כ **הריב"ש** (סי' רלט), ועי"ש שכת' שמוחזק היינו שעשה כן ג"פ. והרא"ש פסק **כהטור** (סי' שפח), וכת' **הב"י** דזה ברייתא **בע"ז** (כז) המינים והמסורות מורדין ולא מעלן. ו**השו"ע** בסעי' י"א כת' שאם הוחזק למסור, הרי זה יהרג שמה ימסור אחרים. ובסעי' ט"ו כתב שמי שמוחזק ג"פ מסר ישראל או ממונם ביד אנסיס, היו מבקשים עצה ותחבולה לבערו מהעולם (ועי' להלן אות ז) בענין דין זה בזמנו). אלא **שהרמ"א** כת' על דבריו דהיינו ע"י גרמא, אע"פ שאסור להורגו (בידים), ע"כ. ועי' **בש"ך** (סי' סה) דגרמא היינו כגון ע"י הורדה לבור או ע"י עכו"ם, וכ"כ **בסמ"ע** (סי' לה), ו**מהרש"ל** פסק דע"י עכו"ם הוא כאלו הורגו בעצמו דעכו"ם יש שליח לד"ע, ואין דבריו מוכרחים, ע"כ. ועי' **בש"ך** (סי' נו וסו) שהוכיח שלהלכה בכה"ג מותר להרגו אף בידים כמבואר ברמב"ם ותמה על הרמ"א שבפשיטות לא כת' כן. וכן נ"ר דעת **הביאור הגר"א** (אות פד).

ה. לאבד ממונו

ואיתא ב**ב"ק** (ק"ט) ממון מסור רב הונא ור"י חד אמר מותר לאבדו ביד וחד אמר אסור לאבדו ביד, מאן דאמר מותר לא יהא ממונו חמור מגופו, ומאן דאמר אסור דילמא הו"ל זרעא מעליא וכת"ב (איוב פ"ב פס' יז) יכין רשע וצדיק ילבש. ועי' **בטשו"ע** (סי' שפח סעי' יג) שפסקו לאסור. אלא דעי' **בטור** (שם) בשם **בעל העיטור** דדוקא ביד אסור לאבדו. אבל גרמא מצי לעבד, ואף בדיני דגרמי שרי ליה לאזוקי. וכן דעת **המהר"י ווייל** (סי' קס). וכן נקטו **המהרש"ל** (ב"ק פ"ב סי' ה) ו**הש"ך** (סי' סב). ועי' **במהר"י** (שם) דלמסור ממונו לעכו"ם אסור. וכ"כ **המהרש"ל** (שם) כי בכה"ג חשיב מפסיד ממונו ממש. וכן נקט **הש"ך** (שם). ועי"ש (סי' סג) דמי שמוחזק למסור ונראה שאין דבריו נשמעין רק מחמת עשרו וכשיעני לא יהיו דבריו נשמעים, מותר לאבד ממונו או למסורו לעכו"ם שהרי במה שמאבדן ממונו מצילים אחרים. ועי"ש בשם **תוס'** (ע"ז כז) שהסתפקו אי משיבין אבדתו וכתבו דמוטר גרע ממומר, עיי"ש, ו**בהגהת אשר"י** (סי' פ' אלו מציאות) כת' דמוטר הוא כמו מומר להכעיס דאסור להחזיר אבדתו, ע"כ. ו**הגר"ז** (נדק' ממון אות ז) כת' ש"מ שהמסור דינו כמומר לכל התורה ואם מצא אבידתו היא שלו ואסור להחזירה לו כמו שאסור להחזיר לעכו"ם לפי שאינה בכלל אבידת אחיך. ויר"ש יוצא ידי שניהם ולא יגביה מציאתו כלל, ע"כ.

ו. לעכבו לעצמו

כתב **במכילתא** (סי' קצח) ממורי קרובי קבלתי, דלעכב לעצמו שרי. דהיינו יכין רשע וצדיק ילבש, וצ"ע. ועי' **במהרש"ל** (שם) שכת' דשפיר צ"ע קאמר, מאחר דתלמודא הוא דאסר, משום דלמא הו"ל זרעא מעליא. ו**הרמ"א** (סעי' ג) הביא בשם י"א כהמרדכי דמותר לטול ממונו לעצמו. וביאר **הסמ"ע** (סי' קט) דלא עדיף ממונו מגופו דהוא הפקר, והרי עדיין לא זכו בניו בחייו בממונו. ויעי' **בחינוך** (מצוה רכט) שכת' שבגרמא אז"ל שאפי' אנשים שמוטר לאבד גופן כגון המינין אסור לאבד ממונם ולגזול או לגנוב להם. ו**במנ"ח** (שם) העיר על משי"כ דאסור לגזול דהרי אינו מבואר בגמ' בהדיא, ודעת המרדכי שליקח לעצמו מותר. ועי' **בש"ך** (סי' סג) שכת' דהרי"ף לא ס"ל כהמרדכי, וכן עיקר. אבל **החת"ס** (ח"ו"פ סי' קנז) כת' שדברי המרדכי נכונים, דהשתא גופו שרי, ממונו לא כ"ש, ורק משום דכת"ב וצדיק ילבש, והוא לא כתיב בקרא איזה צדיק ילבש, והרי זה המעכב הוא הצדיק הראשון, ורמ"א קבע דעתו בשו"ע, אי"כ מי יוציא מהלוה והנפקד נגד זה. והביאו **הפת"ש** (סי' ה).

פניני הלכה

האם מותר לברך את בניו ברכת כהנים

תנן (מגילה כג:) אין פורסין על שמע ואין עוברין לפני

התיבה ואין נושאים את כפיהם ואין קורין בתורה וכו' פחות מעשרה. וזכור לדניא **בשו"ע** ריש סי' קכ"ח. ואמרין **בסוטה** (לה) כה תברכו בלשון הקודש. כה תברכו בעמידה. כה תברכו בנשיאות כפים. כה תברכו פנים כנגד פנים. כה תברכו בקול רם. וכן הוא **בשו"ע** שם סי' ד.

עוד איתא שם (לה:) כל כהן שאינו עולה בעבודה שוב אינו עולה. ו**פרש"י** שאינו עולה בעבודה - קודם שיסיים השליח ציבור רצה צריך לעלות לדוכן. והובא לדניא **בשו"ע** שם סי' ח.

ושנינו **בירושלמי** (תענית פ"ד הי"א) - מצאנו תפלה בלא נשיאת כפים ולא מצאנו נשיאת כפים בלא תפילה. והוזכר **בבה"ל** ריש סי' קכ"ח (ד"ה דור עובר בעשה). ולענין ישראל הנושא כפיו מבואר **בכתובות** (כד:) דעובר בעשה. ו**פרש"י** שם - כה תברכו אתם ולא זרים, ולא הבא מכלל עשה עשה.

אמנם **בשבת** (ק"ח:) איתא **בתוס'** (ד"ה אילו היו) דלא ידע ר"י מה איסור יש בזר העולה לדוכן אם לא משום ברכה לבטלה שלכהנים אמרה התורה לברך ולא לישראל.

וכבר העיר בזה **הד"מ** (סי' קכ"ח) דהא איתא בכתובות להדיא דעובר בעשה, וכתב דאפשר דר"י לא קאמר אלא כשעולה עם כהנים אחרים, אבל לבד הוא עובר בעשה. והניח הדבר בצ"ע.

ולדניא כתב **בהגהותיו** (שם סי' א) דאין לזר לישא כפיו אפילו עם כהנים אחרים.

ויל"ע בהא דחזינן דרבים מברכים את בניהם ברכת כהנים, ובפרט בליל שבת קודש, ואין פוצה פה, ואמאי אין לאסור בזה הן בישראל והן בכהן, בישראל משום עשה דכה תברכו אתם ולא ישראל, ובכהן מפני דמברך שלא בעשרה ושלא בשעת התפלה.

ומצינו **בבה"ל** (ריש סי' קכ"ח ד"ה דור עובר בעשה) שכתב לתמוה על מנהג העולם שמוחד מברך את חבריו, בין שהוא כהן או זר, בעת שמלווה בלשון יברכך וכו', והאיך מותר לזר לברך את חברו בלשון היה, וא"כ ראה ממנהג העולם דמצוות צריכות כונה, ואולי י"ל הטעם משום דס"ל כה"ח דדוקא בפריסת ידים עובר הזר בעשה, אי"נ כיון דתקנו רבנן שלא לישא כפיו בלא תפילה שוב מי שאומר פסוקים אלו של ברכת כהנים בלא תפלה, בין כהן בין ישראל, הוי כמכוין בפרוש שלא לקיים בזה המצוה דברכת כהנים וע"כ שרי. עכ"ת ע"ש.

ונפק"מ בין התירוצים היכא דנושא את כפיו בשעת הברכה.

ויעויין בשו"ת **גינת ורדים** (לגרי"א הלוי זצ"ל - כלל א סי' י"ג) דהביא משמיה **דמהר"ם** בן **חניב** לבאר דברי הגמ' בסוטה (לט) דשאלו לר"א בן **חניב** במה הארכת ימים, וא"ל מימי לא נשאתי כפי בלא ברכה. וקשה מאי שבחא דהלא כל הכהנים מברכים אשר קדשנו בקדושתו של אהרן וכו'. וכתב לבאר דלא היה מברך בנשיאות כפים שלא בשעת התפלה פסוקי יברכך וכו' כמו שעושים כמה כהנים שמברכין לתינוקות.

והגינת ורדים כתב (שם סי' י"ד) להשיג על דבריו דלברך באופן זה אסור מעיקר דינא, מפני שאין ברכת כהנים אלא בעשרה ובשעת התפלה, ואם היה עושה כן עבירה היא בידו (וא"כ מאי שבחא שלא היה עושה כן). ואפשר דהמהר"ם כן תביב ס"ל דכיון שעושה כן שלא בשעת תפלה הוי כמכוין שלא לקיים המצוה דברכת כהנים ובכה"ג ליכא איסורא לברך אף שלא בעשרה ושלא בשעת התפילה. [וכתי' השני של הבה"ל].

ובאמת **בתורה התנימה** (מבדבד ה"ב כ"ב - ויש להעיר על מה שמכו העולם לברך איש את אחיו בנשיאות כפים על ראש המתברך, כמו שנהגין בברכות חתנים וזדים, כי כמבואר הוי סדר ברכה זו רק לכהנים, ולד"מ יש בזה איסור עשה וכו', ואני שמעתי מאיש אמונים שהגרי"א מוולנא בירך את הגי"ח לנדא

ז. דין מוסר במדינות מתוקנות

והנה דין עונש המוסר כגון מיתה וכו' הנ"ל אינם נוהגים בזה"ז כי אין ידי ישראל תקיפה. ובאמת בלא"ה יש מקום לומר שבזמננו לא שייך דין מוסר במדינות מתוקנות, דהרי מבואר לעיל שמוסר אף בממון היה חייב מיתה כי הנמסר עלול ליפול בעלילות ונפשות, וזה לא שכיח במדינות מתוקנות. ואף כשיש חשש שיכזו אותו (ללא חשש שיהרגנו) י"ל שאינו בכלל מוסר החייב מיתה כי כל כה"ג אינו בכלל רודף כמבואר ב**רמב"ם** (רוצה פי"א הי"ח). וכן נר' **מהערוה"ש** (אות ז). ושו"מ שכן הוכיח ה**צ"ח** (ח"ט סי' ט) את ה. ועיי' להלן אות י"ב בשם ה**ש"ך** שנקט שבמקום שיש דינא דמלכותא אינו חשיב מוסר (ושם מייירי בענין מסירת ממון). ו**בבית יצחק** (יו"ד ח"ב סי' ט) מט אות יב) כת' שבה"ז המוסר ממון אינו בכלל רודף כי אין בו משום סכ"נ, עיי"ש. ועיי' מש"כ בזה ה**פתח"ש** (נויקין פי"ד אות מג והנה א). ועיי' להלן אות ט' בשם ה**מנח"י**. ואכמ"ל.

ה. למסור את מי שמצער את הצבור או היחיד

איתא **בגטין** (ז) שלח ליה מר עוקבא לר' אלעזר בני"א העומדים עלי ובידי למוסרן למלכות מהו, שרטט וכתב ליה (תהלים פל"ט פס' א) אמרתי אשמרה דרכי מחטוא בלשוני וכו', אע"פ שרשע לנגדי אשמרה לפי מחסום, שלח ליה קא מצערן לי טובא ולא מצניא דאיקום בהו, שלח ליה דום לה' והתחולל לו (שם פל"ז פס' ז) השכם והערב עליהם לבית המדרש והם כלים מאליהם, ע"כ. והביאו ה**רי"ף** בסוף קמא (מג.) וכתב ש"מ שאפי' במקום צער אסור למסור בר ישראל למלכות לא שנה גופיה לא שנה ממוניה. וכן נקט ה**רמב"ם** (חובל פי"ח הי"א), ומ"מ כת' דאם מיצר לציבור ומצער אותן מותר למסרו ביד עכו"ם להכותו ולאסרו ולקנסו.

ו**ו"ל הטור** (שם) וכל המיצר לציבור ומצערם מותר היה למסרו ביד המלכות להכותו ולקנסו ולאסרו אבל מפני צער היחיד אסור למסרו. וכת' ה**רא"ש בתשובה** כלל י"ז (סי' א) דהמשלין אף את היחיד, אפי' בידיים מותר היה להרגו כההוא **דבב"ק** (קצ"ג), ואותו מעשה דפרק קמא דגיטין גניבא הוה ואדם גדול בתורה היה ולא היה מסור אלא מצערו ומקניטו בדברים אחרים, ע"כ. וכיו"ב כת' ה**רשב"א** (ח"א סי' קפא). ועיי' **בשו"ע** (שם סי' ט) שאסור למסור אף אם מצר לו ומצער. וכתב ה**ש"ך** (סי' ס, ועיי' סי' מג) דוקא אם מצער את היחיד אסור למוסרו, ואף יחיד אם רגיל להכות אותו מותר למוסרו להציל שלא יכה עוד, ומוסר ליחיד דינו כמוסר לציבור. מיהו אפשר דלהרמב"ם דס"ל דאם כבר מסר אין מוסרין אותו אא"כ הוחזק במוסר, ס"ל דבמוסר לציבור אפילו לא הוחזק מותר למוסרו ביד עכו"ם, עכ"ל. (ועיי' **במנח"י** (ח"ט סי' ט אות א) שהש"ך לשיטתו אזיל בס"ק נ"ט דהגיה בלשון המחבר דבמקום כל המוסר הציבור, צ"ל כל המיצר כנ"ל, דבמוסר אף ביחיד הדין כן, ע"כ).

ט. נהג מוסרין

ועיי' **במנח"י** (ח"ח סי' קמה) שכת' שהנוהג ברכב באופן המסכן את מי שנמצא לידן בדרכים, מותר למסרו לשלטונות אשר בדרך כלל מענישים אותם בקנסות כספיים, או בשלילת הרשיון - נהיגה לתקופה מסוימת, או במאסרים, למען ישמעו וייראו וימנעו מדברים המסכנים את הציבור, ואף שע"פ ההלכה אסור למסור גופו או ממונו של ישראל לערכאות (עיי' בזה לעיל אות ז), מי שמסכן הציבור אינו בכלל זה, כי כל המיצר הציבור ומצערן מותר למסרו ביד עכו"ם להכותו ולאסרו ולקנסו כנ"ל, ע"כ.

י. המוכה את חברו

וכתב **מוהר"ם מריזבורק** (עמי קעד) שמי שמועד להכות הבריות מותר היה לקצוץ ידו ע"י עכו"ם או להפסיד כל אשר לו, ומותר לכל אדם להגידו לשופט ויש להסתפק איזה עדיף אם להפסיד ממונו או להציל באחד מאיבריו, ע"כ. והביאו ה**דרכ"מ** (אות יד) וכת' שאין דבריו נראים דהא אפי' מסור גמור אסור לאבד ממון וכ"ש זה. ו**ברמ"א** (שם) כת' שיי"א שאדם המוכה מחבירו יכול לילך לקבול לפני העו"ג, אע"פ דגירום למכה היזק גדול, ע"כ.

ועיי' **בש"ך** (סי' מה) שדחה קושית הדרכ"מ וכת' דכיון שבא להציל וא"א להצילו אם לא שיגיד לשופט וע"י כך הוא מפסיד ממון, פשיטא דאם יכולים להציל הנמסר ע"י שיפסיד המוסר ממון דשרי ומצוה הוא, ועוד דממון מוסר דוקא אבדו ביד אסור אבל להפסיד ע"י גרמי מותר, ע"כ. ועיי' **בביאור הגר"א** (אות מו).

ועיי' עוד **בפתח"ש** (שהגה יח ד"יה ולפי"ז) שכת' דכשאדם מותקף או אפי' כשיש לו חשש סביר שעומד להיות מותקף, וכ"ש כשזה מאיים עליו להרגו או אפי' להכותו, ואינו יכול להנצל באופן אחר, מותר לו להזעיק משטרה אע"פ שע"י יואשם התוקף ויבא לידי קנס או מאסר, וא"צ להמתין ולתבעו בפני ב"ד, עיי"ש.

יא. מסירת גנב

ואיתא **בב"מ** (פג.) איתיה לרבי אלעזר ברבי שמעון וקא תפיס גנבי ואזיל, שלח ליה רבי יהושע בן קרחה חומץ בן יין (רשע בן צדיק, רש"י) עד מתי אתה מוסר עמו של אלקינו להריגה, שלח ליה קוצים אני מכלה מן הכרם כו', ע"כ. וכת' ה**רשב"א** הובא **בב"י** (סס"י פה) דאע"ג דא"ל ריב"ק חומץ בן יין, כוונתו שמחמת חסידותן היה להם להמנע מלהרוג על מה שלא חיבה תורה מיתה וזהו שקראוהו חומץ בן יין לומר שלא היה נוהגין בחסידות כאבותן, ע"כ. מבואר דאם מוסר גנב אינו בכלל מוסר. בפרט כשאין חשש במות הגנב. וי"ל דהיינו טעמא כי בגנבות יש חשש נפשות כמבואר בסימן תכ"ה דמה"ט הבא במחלתת אין לו דמים. ועיי' בזה **בשמעתא עמיקתא** גליון רמ"ו. ועוד י"ל דהגונב הבריות לא גרע ממצער את הרבים שמוטר למסרו.

וכן מצנינו **בפנים מאירות** (ח"ב סי' קנה) שהתיר כה"ג דהרי נשאל במי שמצא תיבתו פרוצה ונגנב מתוכה הון רב ויש לו אומדנא המוכיחות שאי' ממשרתיו עשה המעשה הזה ואינו רוצה להודות, אי שרי ליי' לימסור לערכותיהם לענותו וליסרו עד שיודה, וכת' דכללא דמילתא אם יראה ע"פ עוצם בינתם וחכמתם להסיר ממנו מוקשי מות, ודבר הגורם לזה, רשות ניתן ליסרו קצת, כדי שיודה על האמת, ובלבד שיסכימו ג' בעלי תורה. והביאו ה**פת"ש** (סי' עה סי' ט). והתשב"ץ (ח"ג סי' ססה) כת' בשם **ספר החשן** (סי' סד) **שהרא"ש** כת' וכבר אסרתי אני בבית הסוהר יהודי, שטען עליו אורח נפוסי שגנב ממש, ועיי' נכרין דברי אמת אסרתיו, ולא היה שר ומושל שפטרורו, ואח"כ נמצאת הגנבה בידו, וקלסוני כל הקהל על רזיוותי בזה, ע"כ. ובדרך זה מבואר **במנח"י** (ח"ט סי' ט אות ב). וכן פסק ה**גריש"א** זצ"ל (חשוקי חמד ב"מ פג.) (ושם מייירי במי שחשוד להמשיך לגנוב). ועיי' **באג"מ** (ח"ה סי' ט אות א).

יב. אינו שומר על הנחיות

ומי שאינו שומר על הנחיות למניעת התפשטות מחלה, כגון שאינו שומר על חובת בידוד באופן שיש חשש ממשי שיגרום נזק או סכנה לאחרים (כגון שהיה ממש בקרבה של חולה מאומת וכדו'), אין בו משום מוסר אחר שהתרה בו (עיי' להלן), כי הוא מסכן או ע"פ גורם צער לאחרים שעלולים להדבק במחלה מחמתו. ועוד דבכה"ג לכל הדעות יש גם משום דינא דמלכותא דינא וכמו שמבואר **בחת"ס** (ח"ו סי' מד) כי כל שב"ד היה מתקן אם הדבר היה בידם בכל מקום יש משום דד"ד. ועיי' בזה **בשמעתא עמיקתא** גליון תכ"ג. ועיי' עוד **בש"ך** (סי' שפ"ה סי' ק) שמבואר מדבריו דהיכן שיש משום דד"ד עכ"פ בענין מסירת ממון אינו בכלל מוסר. ועיי' עוד **בפתח"ש** (שם הגדה מז מדי"ה והמוסר). ולפי"ז יש עוד טעם לומר דבני"ד אינו בכלל מוסר, כי הדבר נוגע בעיקר לקנס כספי בלבד. ועוד שאינו מכוון להזיקו בממון וע"כ לא חשיב מסירה כמבואר **ברמ"א** (שם סי' ט). ומ"מ אין למהר לעשות כן כי הרבה פעמים יש טעויות בזה ולשני סיבה מוצדקת הפוטרת אותו וכדו' ע"כ יש להזהיר אותו ולברר הדבר. וכן פסקו ה**גר"ח** ו**הגרי"י זילברשטיין שליט"א** בזמן התפשטות נגיף הקורונה. ומ"מ הכל לפי הענין, המקום והזמן. ולפני הנ"ל היה בענין להודיע לשלטונות על רכב החונה במקום המפריע למעבר הרבים וכדו' אע"פ שיקנסו את בעליו מחמת זה דליכא משום מוסר כי יש בכה"ג דד"ד לכוי"ע. והכל לפי הענין.

מו"ק דוויילנא בשעת חופתו והניח ידו אחת על ראש הגרי"ח בשעת הברכה, ושאלוהו על ככה, והשיב, כי זולת זה לא שבעתי ולא ראיתי מי שיעיר בזה, והיא הערה נפלאה, ודוחק לומר דכל עיקר מצוות נשיאות כפים היא רק בציבור בעשרה משום דבר שבקדושה, זה הוא רק אסמכתא, כמ"ש הר"ן פי"ג דמגילה. וגם נ"ל דאפילו כהן לא הורשה לברך ברכה פרטית שלא בזמן ומקום הנקבע לזה וכו'. ע"ש באורך.

ומבואר דס"ל דהיכא דנותן ידיו על ראש המתברך הוי בכלל נשיאת כפים ואסור לעשות כן בין בכהן ובין בזר.

ואף בספר **כה תברכו** (לגאון ר' יהושע הכהן חמצי זצ"ל מרבני איזמיר - מערכת ה"ב סי' ד) תמה אין נתפשט המנהג בעירו לברך לתינוקות ברכת כהנים בשמית ידים על ראשיהם. ועיי"ש שכתב לתמוה עוד על מ"ש ה**גר"ח פלא"י** זצ"ל בספרו עתרת חיים בסדר הטבת חלום דאומרים ג"פ יברכך וכו' עד שלום, דלא אריך למיעבד הכי, דאם המיטיבים כהנים לאו שפיר עבדי לברך ברכת כהנים שלא בעשרה בתפילת י"ח, דעבירה היא בידם, ואם הם ישראלים יש לחוש לעבירת עשה דכה תברכו אתם ולא זרים. אלא דלוה אפשר ליישב דעד כאן לא כתב המיטיבים כהנים לאו שפיר עבדי אלא כשמברכים בנשיאות כפים, דמעכבת לברכת כהנים דאם לא נשא הכהן כפיו לא עשה כלום, וע"כ היכא דהמטיבים אומרים הפסוקים בלא נשיאת כפים ליכא שום איסור. אך אכתי קשה על המנהג לברך לתינוקות ברכת כהנים בפריסת ידים על ראשיהם. עיי"ש שהאריך לנסות וליישב המנהג, והסיק דלא יעשו כן אלא בכה"ג דהמברך יושב בשעת הברכה, דבכה"ג אם מברך כן הכהן בברכת כהנים אינו כלום. או דלא יתן על ראש התינוק אלא ידו אחת, דהא בברכת כהנים בעינן ב' ידים.

אולם מצנינו **ליעב"ץ** בסידורו (סדר ליל שבת אות ז) שכתב - מנהגם של ישראל לברך הילדים בליל שבת (אחד האבות ואחד הרבנים) אחר התפלה או בכניסה לבית, שאז חל השפע וראוי להמשיכו על הילדים ביחוד וכו', ומניחים ב' ידיהם על ראשיהם כמו שמצנינו בכל המברכים כדרך שנהג מרע"ה עין יפה כך ראוי לברך לעולם וכו', וכן הוא מנהג אמ"ה ז"ל, ולא חסרתי הדעת שחושבין שיש קפידא לברך דווקא ביד אחת, וסוד הידים לברכה גדול, ואומרים המברכים ישמך אלהים כאפרים וכמנשה, גם יברך וכו', וכל אחד יוכל להוסיף ברכה משלו כפי צחות לשונו.

ולבאר דבריו י"ל בתרתי או דס"ל דבכה"ג שנותן ידיו על ראש הבנים לא חשיב נשיאות כפים [וס"ל כדעת הבי"ח דכל שאין נושא כפיו ליכא איסורא, וכת"י הראשון של הב"ל], או דס"ל דכיון דתקנו רבנן שלא לישא כפיו בלא תפילה שוב מי שאומר פסוקים אלו של ברכת כהנים בלא תפלה בין כהן בין ישראל, הוי כמכוין בפרוש שלא לקים בזה המצוה דברכת כהנים, וע"כ שרי בין בישראל ובין בכהן. [וכתי' השני של הב"ל].

העולה לדניא - נהגו העולם לברך את בניהם ברכת כהנים אף בנתינת ב' ידיהם על ראשם, בין כהנים ובין ישראלים, ויש להם על מה שישמכו.

פניני מוסר

עניני שבת קודש

הכנת הנפש לשבת (ד)

הכנה על ידי לימוד תורה בערב שבת - "והנה האדם מורכב מנשמה ושכל עם גוף, ההכנה לענין הכנת הגוף הוא הבישול והאפיה בערב שבת כדי להכנס מוכן עם מאכלי השבת, אמנם גם נשמת האדם צריכה להכנס לתוך האוירה של שבת, ושם היא תחיה חיים אצילותיים שעדינים שבת, למצוא אותם במעורבות הסתירות לטבע אופי שלה.

ההכנה שלה הוא בדברי תורה שהיא לומדת בערב שבת. לאדם שלומד בערב שבת, לימוד זה מוזכר את החלודה הנדבקת לנשמתו בימי החול ומעבירה ממנו על ידי שלהבת אש קודש, וזהו ענין נהר דינור הידוע ליודעי חן.

על כן מהשעה קצרה לו מלעשות את זה בעצמו, יכול לקיים זה ע"י שאחרים ילמדו גם בשבילו בערב שבת". (הגרי"א ויינטרוב זצ"ל, אגרות דעת ח"א עמ' רטז)

נערך ע"י מהבר סדרת "עבודת המועדים"

ניתן להאזין לשיעורי הלכה מבעמח"ם שמעתא עמיקתא שליט"א בקול הלשון - טל': *6761 יש להקיש 3-3-1 שלוחה 65

ניתן לתרום דרך "נדרים פלוס" - יש להקיש: 1. קופות נוספות 2. הניכי ישיבות רמות ב' 3. גליון שמעתא עמיקתא

50 68

העלון נתרם להצלחת התורם ומשפחתו - לשאלות והערות ניתן להתקשר לפל' 052-767-0503

© שמעתא עמיקתא - לקבלת הגליון מדי שבוע בדוא"ל, ניתן לשלוח בקשה לכתובת: amikta@amikta.co.il או amikta571@gmail.com